

Kolmoishermosärky (trigeminusneuralgia)

Lääkärikirja Duodecim

30.1.2023

Neurologian erikoislääkäri Sari Atula

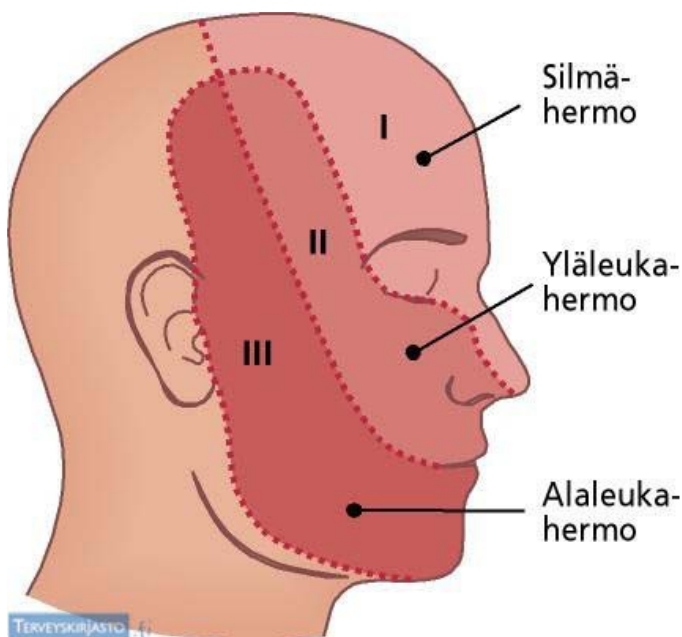
- Yleistä
- Kolmoishermosärlyn syyt
- Kolmoishermosärlyn oireet
- Kolmoishermosärlyn itsehoito
- Kolmoishermosärlyn hoito
- Kolmoishermosärlyn ehkäisy
- Kirjallisuutta

Keskeistä

- Kolmoishermosärky on kasvojen tuntohermotuksesta vastaavan aivohermon eli kolmoishermosen ärsytyksestä johtuva kasvojen toispuolinen kiputila.
- Kolmoishermosärlyn syytä ei useimmissa tapauksissa tiedetä.
- Yleisimmin käytetään hoitona epilepsialääke karbamatsepiinia.
- Mikäli lääkehoidolla ei saada kipuja hallintaan, voidaan edetä leikkaushoitoihin.

Yleistä

Kolmoishermo (nervus trigeminus) on nimensä mukaan kolmihaarainen. Kukin haara huolehtii tietyn kasvojen alueen tuntoaistista (kuva 1). Hermoja on kaksi, kumpikin hermottaa omaa puoltaan kasvoista.

Kuva 1. Kolmoishermosen päähaarojen alueet kasvoissa. Kolmoishermo haarautuu kolmeen osaan, silmähermosen, yläleukahermosen ja alaleukahermosen, joiden hermottamat alueet kasvoissa näkyvät kuvassa.

Suurena ja pienennä napsauttamalla kuvaa

Oire ilmaantuu vuosittain noin yhdelle jokaista 10 000 ihmistä kohden.

Kolmoishermosärky vaivaa enemmän naisia kuin miehiä.

Särky ilmaantuu useimmiten keski-ikässä, mutta sitä voi esiintyä kaikenikäisillä.

Kolmoishermosäryn syyt

”Itsestään” ilmaantuneen taudin syynä on joskus aivorungon alueella epätavallisesti kulkeva valtimo, joka painaa kolmoishermoja.

Joskus kolmoishermo voi vioittua muistakin syistä, esimerkiksi [vyöruusuinfektion](#) tai [MS-taudin](#) kolmoishermojen alueella aiheuttaman tulehduspesäkkeen seurauksena.

Useimmiten aivojen kuvantamisessa ei löydetä poikkeavaa.

Kolmoishermosäryn oireet

Kolmoishermosäryssä esiintyy ajoittaisia lyhyitä, sähköiskumaisia kipuja toisella puolen kasvoja yhden tai kahden hermohaaran alueella.

Suurin osa kiputiloista paikantuu toisen (yläleuka ja poskien seutu) tai kolmannen haaran (alaleuka) alueelle. Otsan seudun (ensimmäinen haara) kipuilu on harvinaisempaa.

Kipu voi aiheutua kasvojen ihon koskettamisesta, hampaiden pesusta tai syömisestä, välillä jopa puhumisesta. Lisäksi kasvoille puhaltava kylmä tuuli ja viima voivat laukaista sen. Kipu tulee lyhyinä pistelyinä tai ”sähäyksinä”, jotka kestävät muutamasta sekunnista kahteen minuuttiin.

Hankalimmillaan kipu voi estää kasvojen tai hampaiden pesun tai puhumisen, joskus jopa syömisestä. Tällainen kipuvaihe voi kestää yhdestä päivästä useisiin kuukausiin, useimmiten muutamia viikkoja.

Suurimmalla osalla kipuvaihe uusiutuu muutaman kerran vuoden sisällä, mutta on välillä poissa pitkiä aikoja.

Kolmoishermosäryn itsehoito

Kolmoishermosärkyyn ei voi omin keinoin vaikuttaa. Sen oireita voi kuitenkin lievittää muun muassa suojaamalla kasvoja suoralta viimalta esimerkiksi huivilla sekä välttämällä yllä mainittuja oireita laukaisevia tekijöitä mahdollisuuksien mukaan.

Kolmoishermosäryn hoito

Kipua voidaan tehokkaasti lievittää lääkkeillä, joista yleisin on epilepsialääke karbamatsepiini. Karbamatsepiinilla suurin osa särystä kärsivistä saadaan melko nopeasti kivuttomiksi.

Myös muita epilepsialääkkeitä on mahdollista käyttää. Kolmoishermosärky voi lievittyä itsestäänkin. Lääkitystä yleensä vähennetään asteittain muutaman kuukauden käytön jälkeen, jotta nähdään, tarvitaanko sitä enää.

Jos lääkitys ei riittävästi tehoa, voidaan vaikeimmissa tapauksissa lievittää kipua leikkauksella. Toimenpiteitä on useita erityyppisiä. Ellei ensimmäisestä ole hyötyä, voidaan tilanteen mukaan harkita vielä toistakin toimenpidettä.

Kolmoishermosäryn ehkäisy

Sairauteen ei tunneta ehkäisyä.

Aiemmat kirjoittajat: Sisätautien erikoislääkäri Pertti Mustajoki

Artikkelin tunnus: dlk00684 (026.030)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim